

1. εὔμοιρε: Il secondo elemento è collegato a μόρα < *μορ-γᾶ, derivato dalla radice *smer- “dividere” (μέρος μείρομαι μερίζω) cf. anche, ad es. μόρα καλῶν Pind. *Isthm.* 5. 15, μόρα ἐσλῶν Pind. *Nem.* 10. 20 Plat. *Symp.* 197d 6 ζῆλωτος ἀμοίροις, κτητὸς εὐμοίροις «invidiato da chi ne è escluso, possesso prezioso per chi ne è partecipe (sdl. Eros)», Callim. *HDel.* 295 εὔμοιροι δ' ἐγένοντο, καὶ ἀκλεῆς οὐποτ' ἐκείνοι «ma ebbero destino beato e sempre sara celebrati (sdl. gli Iperborei)», Rhian. *AP* 6. 278. 4 Φάβε, σὺ δ' ἴλαος, Δελφίνιε, κοῦρον ἀέξοις / εὔμοιρον λευκὴν ἄχρισ ἐφ' ἡλικίην. cf. Theophr. *elig. mag.* ὥσθ' α[ῖ]ρ]εῖσθαι [διὰ] τὴν εὐμοίριαν καὶ τὴν δύναμιν.

Forse εὔμοιρεῖν si ritrova in un epigramma sepolcrale attico datato al 400-350a. C. (CEG II 754) Ἄρτεμι, δὸς εὐμοίρ[ε]ν Δώρῳ Τιμησίῳ / Τιμησίῳ τε παιδὶ τ[ῷ] Λυσιστράτ<ο>. GVI 2003. 4 Peek (Gytheion, I metà I a. C.) Ἄτταλον εὐμοίρῳ χρησάμενον βότῳ; GVI 1990. 1 Peek (Apollonopoli, Aegypt., II/I a. C.) εἰμοίρῳ τόδε μητρὶ Μέλας ἐπέχευα τὸ σῆμα, / ἥ δ' ἱεροὺς χώρους οἴχεται εὐσεβέων.
ad es. PGiss 68r 5 (117 d. C.) ἐπεὶ ἐπὶ (ἐπεὶ) οἶδας τὸ συμβὰν τῷ εὐμοίρῳ υἱῷ μου Χαιρήμονι, ὅτι ἐξάπινα ἐγένετο τὸ ἀτύχημα καὶ δεῖ αὐτὸν δευτέρᾳ ταφῇ ταφῆναι; POxy. 1. 115r 4 (II d. C.) οὕτως ἐλυπήθην καὶ ἐκλαυσα ἐπὶ τῷ εὐμοίρῳ.

2. ἵπποδινῆτων:

F. G. Kenyon, *The Poems of Bacchylides*, London 1897, 38 ἵπποδινῆτων ‘whirled along by horses’; H. Jurenka, *Die neugefundenen Lieder des Bakchylides*, Wien 1898, 29 «rossegewirbelten»; R. C. Jebb, *Bacchylides, the Poems and Fragments*, Cambridge 1905, 269 «whirled in chariots»; J. Duchemin-L. Bardollet, in J. Irigoin, *Bacchylide*, Paris 1993, 126 «Syracusains dont tournoient les attelages»; O. Werner, *Simonides. Bakchylides. Gedichte*, München 1969, 83 «rosstummelnden»; D. E. Gerber, *Lexicon in Bacchylidem*, Heidelberg-Zürich-New York 1984, 110, «with dashing horses»; F. Gardá Romero, *Baquilides. Odas y fragmentos*, Madrid 1988, 98 «que hacengirar veloces sus carros»

agg. verb. di δινέω “vortico”. Aesch. *Sept.* 461 s. ἵππους δ' ἐν ἀμπυκτῆρσιν ἐμβριμωμένας / δινεῖ, πιστός, γνωστός, ἄιστος, senso della possibilità (θνητός non “morto”, ma “mortale”, λυτός “slegato”, ma anche “che può essere slegato”). cf. Aesch. *Ag.* 1471 κράτος καρδιόδηκτον “una vittoria che morde il cuore”, ἄγνωστος “ignoto” e “ignorante”,

I composti in -δινητος potrebbero essere delle alternative metriche (-τ- per -ο-) ai composti in -δονητος (da -δονέω, che ha un significato molto simile): cf. Aesch. *Suppl.* 573 καὶ τότε δὴ τίς ἦν ὁ θέλ-/ξας πολὺπλαγκτον ἀθλίαν / οἰστροδόνητον Ἰώ;

ad es. 45x in Nonno, *Dionisiache e Parafrasi del Vangelo*, 2x in epica adespota, in Dion. *Perieg.* 407, *Procl. Hymn.* 1. 49).

Aesch. (?) *Prom.* 589 πῶς δ' οὐ κλίω τῆς οἰστροδινῆτου κόρης; Archestr. fr. 135. 11 SH στρογγυλοδινητος δὲ τετριμμένος εὐ κατὰ χεῖρα / κόλλιξ Θεσσαλικός σοι ὑπαρχέτω (“turned into a round shape” LSJ); Leonid. Tar. *AP* 6. 205. 7 τρύπανά τ' εἰδίνητα (prob. “ruotanti”) e 289. 3 ἃ μὲν τὸν μιτόεργον αἰδιδίνητον ἄτρακτον (del movimento del fuso), e soprattutto Pind. *Isthm.* 5. 6 ὠκυδινάτοις ἐν ἀμίλλαις “che vorticano veloci”.

cf., ad es. Pind. *Pyth.* 4. 2 εὐίππου Κυράνας. L'epiteto ha paralleli in iranico (Mitra *huuaspō* in Yt. 10. 76, di un uomo in Y. 65. 4, di un territorio più volte nelle iscrizioni antiche persiane, es. iscr. di Ariamnes 5-6, tardoachemenide, *iṣam dahyāuś Pārsā, taya adam dārayāmiy, haya uvaspā, umartiyā* «questa terra di Persia, che io possiedo, che ha bei cavalli, ha uomini eccellenti» e in vedico es. RV 4. 42. 5 *mām nārāḥi svāsū vājāyānto mā 'mī vṛtāḥi samāraṇe havante* «mi invocano gli uomini che con buoni cavalli si contendono il premio della battaglia, mi (invocano) quando sono circondati in battaglia». Per Siracusa, cf. Pind. *Pyth.* 2. 2 (Συράκοσαι) ἀνδρῶν ἵππων τε σιδαροχαρμῶν τροφοί

2. στραταγέ: questione del collegamento con ἄγω o con ἡγέομαι. ἵππηγός “battello per portare cavalli” IG II² 1628. 43), σιτηγός “battello per trasporto di cereali” (Ps. Demosth. 50. 20), φορηγός “portatore di carico” (Theogn. 679),

cf. ad es. B 567 συμπάντων δ' ἡγεῖτο ... Διομήδης “di tutti era a capo Diomede” con B 580 πολὺ δὲ πλείστους ἄγε λαούς (scil. Agamemnone) “conduceva un esercito di molti uomini”, da dove si capisce l'interferenza.

ἀρχαγός	Bacchyl. 5. 179 Δία τε Κρονίδα / ὕμνησον Ὀλύμπιον ἀρχαγὸν θεῶν
'	Bacchyl. 9. 51 ἄς θε[ο]ῖ / σὺν τύχαις ᾤκισσαν ἀρχα-/γούς ἀπορθήτων ἀγυῶν
ἀρχαγέτας	Corinn. fr. 655 I 13 πο]λλὰ μὲν Καφ[ισ]ὸν ἰών-/γ' ἀρχ]αγὸν κόσμ[ε]ισα λόγυ]ς
	Pind. <i>Ol.</i> 7. 78 Τλαπολέμῳ / ἴσταται Τιρυνθίων ἀρχαγέτα
	Pind. <i>Pyth.</i> 5. 60 ὁ δ' ἀρχαγέτας ἔδωκ' Ἀπόλλων
	Pind. fr. 140a 58 ἀρχαγέτα τε [Δ]άλου / πίθετο
	Bacchyl. 3. 24 δαμασίπ-/ [π]ου Λυδίας ἀρχαγέταν
βουαγός	Ibyc. S166. 15 Δαν. Τυνδαρίδ[αι]σι λαγε[τ]-
λαγέτας	Pind. <i>Ol.</i> 1. 89 ἔτεκε (sc. Pelope) λαγέτας ἐξ ἀρεταῖσι μεμαότας υἱούς
	Pind. <i>Pyth.</i> 3. 85 λαγέταν γάρ τοι τύραννον δέρκεται, / ... ὁ μέγας πότμος
	Pind. <i>Pyth.</i> 4. 107 τάν ποτε Ζεὺς ὥπασεν λαγέτα / Αἰόλῳ καὶ παισὶ τιμάν
	Pind. <i>Pyth.</i> 10. 31 Περσεὺς ἐδαΐσατο λαγέτας
λοχαγός	

λοχαγέτας	Pind. <i>Nem.</i> 7. 43 βάρυνθεν δὲ περισσὰ Δελφοὶ ξεναγέται
ξενᾱγέτας	Ibyc. fr. 320 Page οὐδὲ Κυάρας ὁ Μηδείων στρατηγός
στρατᾱγός	Bacchyl. 5. 2 Εὐμοῖρε [Σ]υρακ[οσίω]ν / ἵπποδινήτων στρατα[γ]έ carm. pop. 867. 2 Page τὸν Ἑλλάδος ἀγαθέας /στραταγὸν ἀπ' εἰρυχόρου Σπάρτας /
ὑμνήσομεν	
στρατᾱγέτας	Bacchyl. 17. 121 Κνώσιον / ... στραταγέταν Bacchyl. 18. 7 στραταγέτας ἀνήρ Bacchyl. 26. 12 Μίνωα [τ]οξοδάμαν[τα] / Κνωσσίων στρατα[γέταν]
σταρτᾱγέτας	
Μοισᾱγέτας	Pind. fr. 94c 1 ὁ Μοισαγέτας με καλεῖ χιορεῦσαι / [Ἄ]πόλλων[
Νυμφᾱγέτας	adesp. lyr. 936. 1 Page Πᾶνα τὸν νυμφαγέταν
χορᾱγός	
χορᾱγέτας	
Altri composti:	
ἐβδομαγέτας	Aesch. <i>Sept.</i> 800 τὰς δ' ἐβδόμας ὁ σεμνὸς ἐβδομαγέτας / ἄναξ Ἀπόλλων εἴλετ'
ξενᾱγός	Thuc. 2. 75. 3 Λακεδαιμονίων τε οἱ ξεναγοὶ ἐκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἡνάγκαζον ἐς τὸ
ἔργον etc.	
οὐραγός	Xenoph. <i>Hell.</i> 4. 23. 6 οὐραγοὺς δὲ καταστήσασθαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ.

Alcuni dei termini in -ᾱγός si ritrovano come termini tecnici militari: a parte στρατᾱγός/στρατηγός (cf. anche τὸν δὲ στάρταγέταν καὶ τὸν κοσμίοντα, IC IV 80. 4, Gortyna, 480-450 a. C.), vd. βουᾱγός ("guida di una βοῖα" a Sparta), λοχαγός ("guida di un λόχος"), ξενᾱγός ("guida di truppe mercenarie"), οὐραγός ("guida della retroguardia"). per λοχαγός vd. i trimetri in Eur. *Troad.* 1260, *Phoen.* 123, 132, 749, nonché Thuc. 5. 66. 3 etc.; per ξενᾱγός vd. Thuc. 2. 75. 3, Xenoph. *Hell.* 5. 7. 3 etc.; per οὐραγός Xenoph. *Hell.* 4. 3. 26 etc.

ἀρχηγέτης è normalmente il "fondatore", ma almeno in Bacchyl. 5. 179, 3. 24, Pind. *Ol.* 7. 78 ἀρχαγός e ἀρχᾱ γέτας significano "il primo, la guida, il capo"; anche λαγέτας nelle sue occorrenze non è titolo ufficiale, come στρατᾱγέτας applicato a Minosse in Bacchyl. 17. 121 e 26. 13 (mentre qualche dubbio può rimanere per Bacchyl. 18. 7; ξενᾱγέται di Pind. *Nem.* 7. 43 ("che guida gli stranieri" > "ospitale").

Solo Bacchyl. 3. 24 dove si tratta di Cresos, Pind. *Pyth.* 3. 85, dove la frase generale è in riferimento a Ierone e il *carmen popolare* [Plut. *Lys.* 18 πρῶτῳ μὲν γάρ, ὡς ἱστορεῖ Δοῦρις, Ἑλλήνων ἐκείνῳ βωμοὺς αἱ πόλεις ἀνέστησαν ὡς θεῷ καὶ θυσίας ἔθυσαν, εἰς πρῶτον δὲ παῖνες ἥσθησαν]

ad es. ὦμηστής < *omo-ed-t- "che mangia carne cruda" (τριώβολον πολύνυμος εἰδνεμος etc.). (πεντήρης φιλήρετμος ὀρκώματος). (ἵππαγωγός αὐθέκαστος αἰνεπίκουρος etc.).

formazioni parallele come πόθεν/ἐτέρωθεν, ἵπποτης/στρατιώτης.

3.-4. γνώση ... ἄγαλμα: ad es. H. Jurenka, *Die neugefundenen Lieder des Bacchylides*, Wien 1898, 29 du wirst ... kundig es erlassen, N. Festa, *Le odi e i frammenti di Bacchilide*, Firenze 1898, 23 «conoscerai, sì, l'ornamento soave delle Muse»; «conoscerai ... l'ornamento» (Paduano), R. C. Jebb, *Bacchylides, the Poems and Fragments*, Cambridge 1905, 269 «wilt rightly estimate», N. Festa, *Bacchilide. Odi e frammenti*, Firenze 1916, 23, «giudicherai il dolce dono offerto dalle Muse»; «questo ornamento ... giudicherai» (Gentili), «il fregio saprai» (Pontani), O. Werner, *Simonides. Bacchylides. Gedichte*, München 1969, 83 «verstehn wirst ... du», A. Pippin Burnett, *The Art of Bacchylides*, Cambridge, Mass.-London 1985, 134 «you will know», «das Prunkstück ... einschätzen» (Maehler), J. Duchemin-L. Bardollet, in J. Irigoin, *Bacchylide*, Paris 1993, 126 «tu vas connaître ... et ce sera justice»; D. E. Gerber, *Lexicon in Bacchylidem*, Hil desheim-Zürich-New York 1984, 47, «judge, assess»; F. García Romero, *Bacchylides. Odas y fragmentos*, Madrid 1988, 98 «juzgaras ... con acierto». Il senso fornito da Maehler (p. 86) è "du wirst mein Lied entsprechend seiner Qualität zu schätzen wissen", e cf. R. C. Jebb, *Bacchylides, the Poems and Fragments*, Cambridge 1905, 269 s. «wilt rightly recognize it for what it is, – rightly judge | it: cp. Aesch. Ag. 795 προβατογνώμων: ib. 1099 θεσφάτων γνώμων ἄκρος»

esempi, Il. H 189 γνῶ δὲ κλήρου σῆμα ἰδὼν, A 526 εὐ δὲ μιν ἔγνω· / εἰρὴν γὰρ ἀμφ' ὦμοισιν ἔχει σάκος, P 84 πάπτηνεν δ' ἄρ' ἔπειτα κατὰ στίχας, αὐτίκα δ' ἔγνω / τὸν μὲν ἀπαινύμενον κλυτὰ τεύχεα, τὸν δ' ἐπὶ γαίῃ / κείμενον, 334 Αἰνείας δ' ἐκατηβόλον Ἀπόλλωνα / ἔγνω ἐς ἅντα ἰδὼν, O 241 νέον δ' ἐσαγείρετο θυμόν, / ἀμφὶ ἔγιγνώσκων ἑτάρους: Herodot. 8. 92 ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νέα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω τὸ σημήιον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος, Eur. *Heraclid.* 639 οὐ με γινώσκεις ὄρων. Archil. fr. 128. 7 W., nell'esortazione al θυμός, γίνωσκε δ' οἷος ῥυσμός ἀνθρώπους ἔχει

A 333 τὼ μὲν ταρβήσαντε καὶ αἰδομένῳ βασιλῆα / στήτην, οὐδέ τί μιν προσεφώνεον οἷδ' ἐρέοντο· / αὐτὰρ ὃ ἔγνω ἦσιν ἐνὶ φρεσὶ φώνησέν τε;

Θ 446 αἱ δ' οἶαι Διὸς ἀμφὶς Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη / ἦσθην, οὐδέ τί μιν προσεφώνεον οἷδ' ἐρέοντο· / αὐτὰρ ὃ ἔγνω ἦσιν ἐνὶ φρεσὶ φώνησέν τε;

Π 530 αἰτίκα παῖς' ὀδύνας ἀπὸ δ' ἔλκεος ἀργαλέοιο / αἶμα μέλαν τέρσηνε, μένος δέ οἱ ἔμβαλε θυμῷ. /
 Γλαῦκος δ' ἔγνω ἦσιν ἐνὶ φρεσὶ γήθησέν τε
 X 296 Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα μακρὸν αὔσας· / ἦτεέ μιν δόρυ μακρόν· ὃ δ' οὐ τί οἱ ἐγγύθεν ἦεν. /
 Ἔκτωρ δ' ἔγνω ἦσιν ἐνὶ φρεσὶ φώνησέν τε
 Cf. anche Ω 563, α 420, 501, quindi π 136, ρ 193, 281, nonché (per γνῶναι κατὰ θυμόν) Π 119, χ 373.

β 159 γέρων ἦρως Ἀλιθέρης / Μαστορίδης· ὃ γὰρ οἶος ὀμηλικήν ἐκέκαστο / ὄρνιθας γνῶναι καὶ ἐναΐσιμα
 μυθήσασθαι. Si veda l'occorrenza di Herodot. 9. 2. 2 οἱ περ καὶ πάρος ταῦτ' ἐγίνωσκον «i quali poi già da
 prima erano concordi» ovvero «giudicavano nella stessa maniera» e 2. 120. 3 εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι
 χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον «se anche nei primi tempi l'avessero pensata così».

IG I³ 104. 17 (Atene, 409/08, Legge di Dracone sull'omicidio: trascrizione di un originale del VII ?) γνῶσι δὲ
 ἡα [πε]ντ[έκοντα καὶ ἡες ἡα ἐφέται ἄκοντ]α κτῆναι «e che i cinquanta e un efeta giudichino che è stato
 involontario»;

IvO 10. 6 (Olimpia, 500-450) αἰ τὸ[ν] ὄρκον παρβαίνουαν, γνῶμαν τῶρ ἱερομαῶρ τῶλυνπίαι «se essi
 trasgrediscono l'accordo giurato, ciò giudichino gli *hieromai* in Olimpia»

IC I x 2. 8 (Eltyria, fine VI-in. V) κόσμος γ[ι]γνῶσκειν ὁμνύντας «i *kosmoi* giudichino dopo un giuramento»
 cf. anche IG V 2. 262. 15 (Mantineia, ca. 460) ὅτ' ἔσσι ἀν χρεστέριον κακρὶνέ' ἔ γνῶσθαι κακρὶθέε τὸν χρεμάτων
 «chiunque sia stato condannato dall'oracolo o in seguito a una procedura giudiziaria (alla confisca) dei beni»

Aesch. Suppl. 7 οὐτ' ἐφ' αἵματι δημηλασίαν / ψήφῳ πόλεως γνωσθεῖσαι

IG I³ 14. 30 s. (Atene, 453/52 ?) ἐὰν δέ τ[ι]ς ἀποκτένει [Ἐρυθρα]ῖος ἑτέρον Ἐρυθρ[α]ῖον, τεθ[ν]άτο ἐὰν
 [γν]οσθῇ - - - - - [γν]οσθῇ φεγγέτο ἡάπας[αν] τῆ[ν] Ἀθηναίων χσυνμαχί[.. κ][αἱ τ]ὰ χρέματα
 δεμόσ[ια ἔσ]το Ἐρυθραίων

Anaximen. Rhet. Al. 1430b 31 γνωσθέντα δ' οὐ μόνον εἰς ἀργύριον αἱ νόμοι ζημιούσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς δόξαν
 καὶ εἰς ἀπιστίαν.

per γινώσκειν ὀρθῶς “giudicare rettamente” in contesto giudiziario vd. Antiph. caed. Herod. 46 καθ' ὅ τι δ'
 ἂν ὑμεῖς ὀρθῶς γνῶτε, *de chor.* 6 περὶ πλείστου ἐστὶν ὀρθῶς γινώσκεσθαι· ὀρθῶς μὲν γὰρ γνωσθέντα
 τιμωρία ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ ἀδικηθέντος, φονέα δὲ τὸν μὴ αἴτιον ψηφισθῆναι ἁμαρτία καὶ ἀσέβεια εἰς τε τοὺς
 θεοὺς καὶ τοὺς νόμους. καὶ οὐκ ἴσον ἐστὶ τὸν τε δῶκοντα μὴ ὀρθῶς <αἰτιάσασθαι καὶ ὑμᾶς τοὺς δικαστὰς
 μὴ ὀρθῶς> γνῶναι. ἡ μὲν γὰρ τούτου αἰτίσις οὐκ ἔχει [νῦν] τέλος, ἀλλ' ἐν ὑμῖν ἐστὶ καὶ τῇ δίκῃ· ὅ τι δ' ἂν
 ὑμεῖς μὴ ὀρθῶς γνῶτε, τοῦτο οὐκ ἐστὶν ὅποι ἂν ἀνενεγκὼν τις τὴν αἰτίαν ἀπολύσαιτο) εφρένα εὐθύδικον

4. Μοῖσᾶν: cf. Eumelo, fr. 696. 1 P. τῷ γὰρ Ἰθωμάται καταθύμιος ἔπλετο Μοῖσα. Gli edismi in Bacchilide
 sono molto rari: 19. 13 λαχοῖσαν, 11. 8 ἔλλαθι, 5. 144, 18. 31 e 56 ἔμμεν, 17. 107 ἄνηντο, 13. 199 θεροειπής, 17.
 25 ἄμμι, 2. 6, 5. 12 e 182 κλεεννός. Pindaro, invece, oltre ad avere Μοῖσα, ha costantemente i part. aor. in-
 οισ- e -αῖς: cf. nella sola *Pyth.* IV, 34. ἀρπάξαις, 37. ἀντερείσαις, 61. αἰδάσαις, 80. ἀρμόζοισα, 95.
 παπτήναις, 100. καταμιάναις, 101. θαρσύναις, 104. ἐκτελέσαις, 135. ἀκούσαις, 189. ἐπαινήσαις, 221.
 φαρμακώσαις(α), 227. ἐντανύσαις, 230. τελέσαις, 232. ῥίψαις, 234. δήραις, 265. ἐοῖσα, 269. ἐρημώσαις, 282.
 ἐγκύρσαις, 293. διαντλήσαις. La situazione di Bacchilide è praticamente identica a quella di Simonide:
 Μοῖσᾶν nel solo fr. 519 fr. 22. 3 Page (POxy. 2430) e Μουσ- in tutte le altre occorrenze, tutte di tradizione
 indiretta.

3. ἰοστεφάνων:

ἀλίστεφανος	1	1x Hymni
ἀστέφανος	3	3x Euripide
ἐλικοστέφανος	1	1x Bacchylides
εὐστέφανος	25	1x Teognide; 6x Omero; 7x Hymni; 8x Hesiodus; 1 Pindarus; CEG II 785, I 409
ἰοστέφανος	13	4x Teognide; 1x Hymni; 1x Pindarus; 3x Bacchylides; 2x Simonides; 1x Sd on; CEG I

368; 1x Antigenes

καλλιστέφανος	5	1x Euripide; 2x Hymni: 1x Tyrtaeus; CEG I 454
καλυκοστέφανος	3	2x Bacchylides 1x Empedocles
πολυστέφανος	3	1x Saffo; 1x Cratinus; 1x Empedocles
χρυσοςτέφανος	8	1x Euripide; 1x Hymni; 3x Hesiodus; 3x Pindarus
φιλοστέφανος	5	1x Euripide; 1x Hymni; 1x Bacchylides; 1x Anacreon; 1x Ion
μνασιστέφανος	1	1x Pindarus
φερεστέφανος	1	1x Bacchylides
φιλησιστέφανος	1	1x Pindarus

Afrodite	20
Demetra	7 (di cui 6 nell' Inno a Demetra)
Muse	3
Ebe	3
Persefone	2

Artemide	2
Era	1
Dioniso	1
Horai	1
Cariti	1
Febe	1
Alimede	1
Polymela	1
Micene	1
Clia	1
Pirene (?)	1
Pretidi	1
Teti	1
Eukleia (personif.)	1
Eurydice	1

di luoghi:

Il. T 99 ἐϋστεφάνῳ ἐνὶ Θήβῃ
HApoll. 410 ἀλιστέφανον πολλίεθρον (Tenaro)
Hes. Theog. 978 ἐϋστεφάνῳ ἐνὶ Θήβῃ
[Hes.] Scut. 80 ἐϋστεφάνον ποτὶ Θήβην
Pind. fr. 76. 1 M. ἰοστέφανοι ... Ἀθᾶναι

altro:

Sapph. fr. 168c V. ποικίλλεται μέν / γαῖα πολυστέφανος
Pind. Ol. 8. 1 μάτερ ὦ χρυσοστεφάνων ἀέθλων, Οἴλυμπία
Pind. Pyth. 2. 58 ἐϋστεφάνων ἀγυῖαν
Pind. fr. 20 M. ἀγὼν μνασιστέφανος
Pind. fr. 52a 8 δαῖτα φιλησιστέφανον
Eur. fr. 71. 8 Aust. φιλοστεφάνους τε κώμους
Eur. Bacch. 377 καλλιστεφάνοις εὐφροσύναις
Ion fr. 26. 13 W. σὺ ... Διόνυσσε, φιλοστεφάνοισιν ἀρέσκων / ἀνδράσιν, εὐθύμων συμποσίων πρύτανι
Cratin. fr. 349. 2 K.-A. Κοινᾶς δὲ πολυστέφανος
CEG II 785. 4 (Eubea, ca. 460-450) ἄρ[χον εὐ]στε[φ]ανοὶ καλλικίθονι [χο]ρῶι

I composti in -στεφανος sono propri essenzialmente dell'epica e della lirica corale (49); i passi euripidei (3) sono lirici; 11 sono occorrenze elegiache (o epigrammatiche). cf. *Theogn.* 250 ἀγλαὰ Μουσᾶων δῶρα ἰοστέφανων e *Antig.* II. 44 Page αἱ οἱ ἐπ' ἀνθρώπους ὄνομα κλυτὸν ἀγλαάν τε νίκαν / θεοῦ θ' ἕκατι θῆκαν ἰοστέφανων τε Μοισᾶν (*Simon. fr.* 22. 6 κόσμ[ο]ν ἰοσ[τ]εφάνων).

[Anacr.] AP 6. 140. 1 παιδὶ φιλοστεφάνῳ Σεμέλας ἀνέθηκε Μέλανθος / μνάμα χοροῦ νίκας

Pind. Pyth. 2. 58 ἐϋστεφάνων ἀγυῖαν,
Pind. fr. 76. 1 M. ἰοστέφανοι ... Ἀθᾶναι:

Eur. Bacch. 377 καλλιστεφάνοις εὐφροσύναις, *Ion fr.* 26. 13 W. σὺ ... Διόνυσσε, φιλοστεφάνοισιν ἀρέσκων / ἀνδράσιν, εὐθύμων συμποσίων πρύτανι,

Pind. fr. 20 M. ἀγὼν μνασιστέφανος, *Cratin. fr.* 349. 2 K.-A. Κοινᾶς δὲ πολυστέφανος (anche *Pind. Ol.* 8. 1 μάτερ ὦ χρυσοστεφάνων ἀέθλων, Οἴλυμπία ?), *Eur. fr.* 71. 8 Aust. φιλοστεφάνους τε κώμους, *Pind. fr.* 52a 8 δαῖτα φιλησιστέφανον, *Sapph. fr.* 168c V. ποικίλλεται μέν / γαῖα πολυστέφανος. *CEG II* 785. 4 (Eubea, ca. 460-450) ἄρ[χον εὐ]στε[φ]ανοὶ καλλικίθονι [χο]ρῶι.

4. γλυκ[ύ]δωρον: I composti determinativi possono essere: a) a II membro aggettivale: (es. ἀδαήμων πολύιδρις), (es. ἀμφιμέλαινα περιδέξιος παγχάλκεος), cf. ἐγγεσίμωρος; b) a II membro sostantivo es. δεσπότης ἀκρόπολις ὠμογέρων.; raro il tipo σίαγρος = σὺς ἄγριος "cinghiale".

Bacchyl. 3. 3 ἀριστο[κ]άρπου Σικελίας κρέουσιν / Δ[ά]ματρα ἰοστέφανόν τε Κούραν / ὕμνει, γλυκίδωρε Κλεοῖ, θοὰς τ' Ὀ[λυμ]πιοδόρους Ἰέρωνος ἱππ[ο]υς "Kleo dal dolce dono", e 11. 1 Νίκα γλυκίδωρε (ma in questi casi si tratta di entità preposte a elargire un dono con determinate caratteristiche;

Altri composti con γλυκυ- fino al V sec. (escludendo il determinativo γλυκύμαλον di *Sapph. fr.* 105a 1 V., che fa parte del ricco gruppo dei termini botanici così costruiti, e il *dvandva* γλυκύπικρον di *Sapph. fr.* 130. 2 V. e *Sophr. fr.* 4. 38 K.-A. "dolceamaro") sono: *Il.* 20. 467 οὐ γάρ τι γλυκίθυμος ἀνὴρ ἦν οὐδ' ἀγανόφρων "di animo dolce", detto di Achille; *HHom. Ven.* 6. 19 χαῖρ' ἐλικοβλέφαρε γλυκυμείλιχε "detto di Afrodite"; *Sophr. fr.* 23. 2 K.-A. γλυκύκρεον κογχύλιον "dalla dolce carne" di un crostaceo (i pindarici γλυκυμάχανον fr. 52b 80, e γλυκυπ., incerto, fr. 128a 7 sono privi di riferimento).

Archil. fr. 1. 2 W. καὶ Μουσέων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος (della capacità poetica)

Alcm. fr. 59b 2 Dav. τοῦτο Φαδείαν ἔδειξε Μωσᾶν / δῶρον μάκαιρα παρσένων / ἃ ξανθὰ Μεγαλοστράτα («ad musicam referendum» Davies)

Sol. fr. 13. 51 W. ἄλλος Ὀλυμπιάδων Μουσέων πάρα δῶρα διδασχέεις, / ἱμερτῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος (del poeta)

Theogn. 250 ἀλλά σε πέμπει / ἀγλαὰ Μουσάων δῶρα ἰοστεφάνων (del nome reso noto e immortale dalla poesia)

Theogn. 1057 καὶ Μουσῶν μνησόμεθ' ἀμφότεροι. / αἴται γὰρ τάδ' ἔδωκαν ἔχειν κεχαρισμένα δῶρα / σοὶ καὶ ἐμοί (il dono del canto e della musica strumentale)

Anacr. fr. 346 xi 8 ἀλλ' ἐρόεντα[/ δῶρα πάρεστ[/ Πιερίδων, β[

Bacchyl. 19. 4 ὃς ἂν παρὰ Πιερίδων / λάχῃσι δῶρα Μουσᾶν (del poeta)

Bacchyl. fr. dub. 55 οὐ γὰρ ἐν μέσοισι κείται / δῶρα δυσμάχητα Μοισᾶν / τῷπιτυχόντι φέρειν (che può riferirsi alla capacità poetica o alla dignità di ricevere un canto)

4. ἄγαλμα: suffisso a grado 0 -μη della serie -men/-mon/-μη (lat. -men, ai. -man, etc.). cf. πρᾶξις/πράγμα etc. αἶμα σῶμα σῆμα

rapporto con verbi medi o intransitivi (cf. ad es., ἄγαλμα/ἀγάλλομαι, καῖμα/καίομαι, χάρμα/χαίρομαι). ad es. Σ 85 τεύχεα ... πελώρια, θαῦμα ἰδεσθαι, Γ 48 ss. γυναικ' ... ἀνήγες / ... νυν ... / πατρί τε σῶ μέγα πῆμα πόλῃ τε παντί τε δήμῳ / δυσμένεσιν μὲν χάρμα, σ 300 ἴσθμιον ἦνικεν θεράπων, περικαλλὲς ἄγαλμα (da confrontare con Ξ 187 ἐπειδὴ πάντα περὶ χροὶ θήκατο κόσμον)

Il. Δ 144 βασιλῆϊ δὲ κείται ἄγαλμα (di avorio lavorato con porpora), Od. γ 438 ἵν' ἄγαλμα θεὰ κεχάροιτο ἰδοῦσα (di corna di bue su cui è versato oro), δ 602 ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι, ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ / ἐνθάδε λείψω ἄγαλμα (Telemaco a Menelao: i cavalli sono un dono di Menelao), σ 300 ἴσθμιον ἦνικεν θεράπων, περικαλλὲς ἄγαλμα (dono del proco Pisandro a Penelope); Alc. fr. 1. 69 Δαν. μίτρα / Λυδία, νεαῖδων / ἱανογ[λ]εφάρων ἄγαλμα; Alc. fr. 357. 4 ἵππιοι λόφοι / νεύουσιν, κεφάλαισιν ἀνδρῶν ἀγάλματα; cf. anche Archil. fr. 5. 1 W. ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται (cf., ad es., Od. ε 176 τὸ δ' οὐδ' ἐπὶ νῆες εἶσαι / ὠκύποροι περώσιν, ἀγαλλόμεναι Διὸς οὐρῳ, Hesiod. Th. 68 ἀγαλλόμεναι ὅπῃ καλῇ (scil. le Muse))

cf. CEG 190 (Atene ca 530-20) σοὶ μ[ε], θεά, τόδ' ἄγαλμα ἀνέθηκε Μελάνθυρο[ς ἔργον], 334 (Ptaion, 550-525) καλφὼν ἄγαλμα Φάνακτι Φ[εκαβόλοι Ἀπόλωνι]; 363 (Argo, VII ex.) Χαλβ[] δάμανς με ἀνέθηκε θιούῳ περικαλλὲς ἄγαλμα (un arballo). Od. θ 509 ἡ ἑάν μὲγ' ἄγαλμα θεῶν θελκτῆριον εἶναι (scil. il cavallo di Troia), μ 347 αἰψά κεν Ἑλίῳ Ὑπερίονι πίονα νηὸν / τεύξομεν, ἐν δέ κε θεῖμεν ἀγάλματα πολλὰ καὶ ἐσθλά, HHom. 1. 10 (VI ?) καὶ οἱ ἀναστήσουσιν ἀγάλματα πόλλ' ἐνὶ νηοῖς, Alc. fr. S262. 21 σέμνῳ παρεστάκοισαν ἀγάλματι (Cassandra aggrappata al Palladio), Stes. fr. S88 II 10 ἀγνὸν α[γαλ]μα (probabilmente si parla ancora del cavallo di Troia).

cf. Pind. Nem. 3. 13 χαρίεντα δ' ἔξει πόνον / χώρας ἄγαλμα, Μυρμιδόνες ἵνα πρότεροι / ᾤκησαν e fr. 195 M. εὐάρματε χρυσοχίτων ἱερώτατον ἄγαλμα, Θίβα, Bacchyl. 1. 184 ἀρετὰ δ' ἐπίμοχθος / [μέν, τ]ελευταθέισα δ' ὀρθῶς / [ἀνδρὶ κ]αὶ εὐτε θάνῃ λεί- / π[ει πολυ]ζήλτων εὐκλείας ἀ[γαλ]μα. Aesch. Ag. 208 τέκνον ..., δόμων ἄγαλμα (di Ifigenia), Ag. 741 ἀκασκάιον ἄγαλμα πλούτου (di Elena), Eum. 920 ῥυσίβωμον Ἑλλάνων ἄγαλμα δαιμόνων (di Atene)

Pind. Nem. 8. 14 ss. (forse del 459) ἄπτομαι φέρων / Λυδίαν μίτραν καναχηδὰ πεποικιλμέναν, / Δείνιος δισσῶν σταδίων καὶ πατρὸς Μέγα Νεμεαῖον ἄγαλμα: Il traslato sembra proprio della lirica corale: ritorna in Bacchyl. fr. 20B 5 ὁρμαίνω τι πέμπ[ειν] / χρύσειον Μουσᾶν Ἀλεξάνδρῳ πτερὸν / καὶ συμποσ[τα]ίειν ἄγαλμ' [έν] εἰκάδεσσιν].

Per il rapporto tra δῶρα e ἄγαλμα vd. i passi odissei di δ 602 e σ 300, citati sopra, Herodot. 9. 101 ἡ δὲ περιχαρὴς εὐόσα τῷ δῶρῳ ἐφόρεε τε καὶ ἀγάλλετο

4.-5. τῶν γε νῦν αἱ τις ἐπιχθονίων: Ol. 1. 103-105 (476) πέποιθα δὲ ξένον / μή τι ν' ἀμφότερα καλῶν τε ἴδριν τάμα καὶ δύναμιν κυριώτερον / τῶν γε νῦν κλυταίσι δαιδαλωσέμεν ὕμνων πτυχαῖς «certo che amico ospitale, tra gli uomini d'oggi, insieme più esperto del bello e regale al potere mai ornerò con volute famose di inni».

τῶν οἱ νῦν βροτοὶ εἰσιν ἐπιχθόνιοι (Il. A 272 etc.) e τῶν γε νῦν

κείνοισι δ' ἂν οὐ τις / τῶν οἱ νῦν βροτοὶ εἰσιν ἐπιχθόνιοι μαχέοιτο; E 302 ss. ὃ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ / Τυδείδης ..., ὃ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν, / οἳ οἱ νῦν βροτοὶ εἰσ'. Quello limitativo è l'uso predominante di γε (ad es. Eur. Ion 414 ἡμεῖς τά γ' ἔξω, τῶν ἔσω δ' ἄλλοις μέλει). Aesch. Ag. 530 ss. ἀναξ Ἀτρείδης πρέσβυς εὐδαίμων ἀνὴρ / ἥκει, τίεσθαι δ' ἀξιώτατος βροτῶν / τῶν νῦν (ad es. 1. 23 Ἀρίονα ... διθύραμβων πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντα; 1. 94. 1 πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοφάμενοι ἐχρήσαντο; 2. 68. 2 πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἔξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται [il coccodrillo]).

(Pyth. 4. 78 ξείνος αἶτ' ὦν ἀστὸς). Omero ha le combinazioni αἶ κε, αἶ γάρ (in frasi desiderative) e αἶθε. La prima si trova in Bacchyl. 17. 64 αἶκ' ἡμᾶς κλύη / Κρόνιος εὐχᾶς.

αἶ (εἰ) τις introduce un idioma di intensificazione che trova in questo passo di Bacchilide il suo primo esempio: cf. Soph. Trach. 7 s. νυμφείων ὄτλον / ἀλγιστον ἔσχον, εἶ τις Αἰτωλὶς γυνή; Aristoph. Plut. 654 s. ἄγοντες ἄνδρα τότε μὲν ἀθλιώτατον / νῦν δ' εἶ τιν' ἄλλον μακάριον κεῖν ἀίμονα.

6. εἰθύδικον: Hes. Th. 84 ss. οἱ δὲ νυ λαοὶ / πάντες ἐς αὐτὸν ὁρῶσι διακρίνοντε θέμιστας / ἰθείησι δικησιν, Op. 35 s. διακρινόμεθα νεῖκος / ἰθείησι δικῆς, αἶ τ' ἐκ Διὸς εἰσιν ἄριστοι, cf., ad es., Op. 221 σκολιῆς δὲ δίκῆς κρίνωσι θέμιστας.

δείκνυμι "mostrare" > δίκᾱ "Weisung, ciò che è mostrato" (dico, iudex, dicis causa "secondo l'enunciazione formale"). Cf. ags. *feon* "accusare", ted. *ziehen* "accusare".

Hes. Op. 230 εἰρήνη δ' ἀνὰ γῆν κουροτρόφος, οὐδέ ποτ' αὐτοῖς / ἀργαλέον πόλεμον τεκμαίρεται εὐρύοπα Ζεὺς· / οὐδέ ποτ' ἰθυδίκησι μετ' ἀνδράσι λιμὸς ὀπηδεῖ / οὐδ' ἄτη, θαλίσσης δὲ μεμηλότα ἔργα νέμονται.
Aesch. Ag. 761 οἴκων γὰρ εὐθυδίκων / καλλίπαις πότμος αἰεῖ (nota buona generazione dalla retta giustizia)
Aesch. Eum. 312 εὐθυδικαίοι δ' οἰόμεθ' εἶναι (scl.le Eriinni)

7. ἀτρέμ' ἀμπαύσας μεριμνάν:

cf., ad es., Hes. Th. 55 le Muse sono λησμοσύνην τε κακῶν ἀμπαυμά τε μερμηράων. Sull'espressione, cf. Theogn. 343 τεθναίην δ', εἰ μή τι κακῶν ἀμπαυμα μεριμνέων / εὐροίμην, 1325 μερμήρας δ' ἀπόπαυε κακάς, Pind. fr. 124ab5 ἀνίκ' ἀνθρώπων καματώδεις οἴχονται μέριμναι / στηθέων ἐξω.
cf. Pind. Ol. 1. 108 θεὸς ἐπίτροπος ἐὼν τεαῖσι μήδεται / ἔχων τοῦτο κᾶδος, Ἰέρων, / μερίμναισιν; Ol. 2. 54 ὁ μὲν πλοῦτος ἀρεταῖς δεδαιδαλμένος φέρει τῶν τε καὶ τῶν / καιρὸν βαθείαν ὑπέχων μερίμναν; Pyth. 8. 92 ἔχων / κρέσσονα πλούτου μερίμναν; Nem. 3. 69 ὅς τάνδε νᾶσον εὐκλείῃ προσέθηκε λόγῳ / καὶ σεμνὸν ἀγλαασί μερίμναις / Πυθίου Θεάριον; fr. 94b 62 τῶνδ' ἀνδρῶν ἔνε[κε]ν μερίμνας σῶφρονος; fr. 227 νέων δὲ μερίμναι σὺν πόνοις εἰλίσσόμεναι / δόξαν εἰρίσκοντι; Bacchyl. 1. 179 κουφόταται θυ/μὸν δονέουσι μερίμναι, 3. 57 ἄπιστον οἶδεν ὅ τι θ[ε]ῶν μέ[ρι]μνα / τεύχει, 11. 86 ξεί/να τέ νιν πλᾶξεν μερίμνα· /δοίαξε δέ; 19. 11 εἰαίνετε Κηῖα μερίμνα; fr. 20B 10 ἀνδράσι δ' ὑποτάττω πέμπει μερίμνας; Aesch. Ag. 1531 ἀμχανῶ φροντίδος στερηθεῖς / εὐπάλαμον μερίμναν; Eum. 132 κίων μερίμναν οὐποτ' ἐκλείπων πόνου; Emped. 31 B 2. 2 D.-K. πολλὰ δὲ δέλ' ἔμπαια, τὰ τ' ἀμβλύνουσι μερίμνας; 11. 1 D.-K. νήπιοι· οὐ γάρ σφιν δολιχόφρονες εἰσι μερίμναι; 110. 7 D.-K. μυρία δειλὰ πέλονται ἅ τ' ἀμβλύνουσι μερίμνας; Eur. Med. 1226 οὐδ' ἂν τρέσας εἶποιμι τοὺς σοφοὺς βροτῶν / δοκοῦντας εἶναι καὶ μεριμνητὰς λόγων / τούτους μεγίστην μωρίαν ὀφλισκάνειν; Hipp. 1429 αἰεὶ δὲ μουσοποιοὺς ἐς σὲ παρθένων / ἔσται μερίμνα, κοῦκ ἀνώνυμος πεσών / ἔρως ὁ Φαίδρας ἐς σὲ σιγηθήρεται; Soph. OR 1224 ἔργον μεριμνῶν ποῖον ἢ βίον τίνα; Aristoph. Nub. 101 μεριμνοφροντιστὰ καλοῖ τε κάγαθοί; 952 τοῖς περιδεξιοῖσιν / λόγοισι καὶ φροντίσι καὶ / γνωμοτύποις μερίμναις / ὁπότερος αὐτοῖν ἀμεί/νων λέγων φανήσεται; 1404 νυνὶ δ', ἐπειδὴ μ' οὐτοσί τούτων ἔπαυσεν αὐτός, / γνώμαις δὲ λεπταῖς καὶ λόγοις ξύνειμι καὶ μερίμναις; fr. 691 ὅς τάφανῃ μεριμνᾷ, / τὰ δὲ χαμάθεν ἐσθίει.

8. δεῦρ' <ᾄγ> ἄθρησον νόψ: Γ 450 Ἀτρεΐδης δ' ἂν' ὄμιλον ἐφοῖτα θηρὶ ἐοικώς / εἴ που ἔσαθρήσειεν Ἀλέξανδρον θεοειδέα; K 11 ἦτοι ὅτ' ἐς πεδίον τὸ Τρωϊκὸν ἀθρήσει; μ 232 οἶδέ πη ἀθρήσαι δυνάμην· ἔκαμον δέ μοι ὅσσε / πάντη παπταίνοντι πρὸς ἡεροειδέα πέτρην
vd. Pind. Pyth. 2. 70 τὸ Καστόρειον δ' ἐν Αἰολίδεσσι χορδαῖς θέλων / ἄθρησον χάριν ἐπτακτύπου / φόρυγος ἀντόμενος («e di buon animo presta attenzione», Gentili), Bacchyl. 13. 225 τὰν ἐμοὶ Λάμπων σὺν πορῶν δόσιν οὐ] / βληχρὰν ἐπαθρήσαις τ[έ]κει, e quindi Soph. Ant. 1077 καὶ ταῦτ' ἄθρησον εἰ κατηγγυρωμένος / λέγω; OC 1032 ἂ δέ μ' ἀθρήσαι, μηδὲ τήνδε τὴν πόλιν / ἐνὸς ποῆσαι φωτὸς ἀσθενεστέραν. E' interessante Emped. 31 B 9 D.-K. ἀλλ' ἄγ' ἄθρει πάση παλάμῃ "considerare con tutti i sensi".

Thesp. 1 F [2] K.-Sn. οὐκ ἐξαθρήρας οἶδ', ἰδὼν δέ σοι λέγω

"guardare con la mente" si ritrova ancora perlomeno in Parmenide 28 B 4. 1 D.-K. λεῖσσε δ' ὅμως ἀπεόντα νόψ παρεόντα βεβαίως, Emped. 31 B 17. 21 D.-K. τὴν σὺ νόψ δέρκευ. Cf. Epicharm. fr. 214 K.-A. νοῦς ὀρῇ καὶ νοῦς ἀκούει.

Pind. Ol. 6. 12 ἐν δίκῃ ... φθέγξατ(ο), Soph. Phil. 60 σ' ἐν λιταῖς στείλαντες; 1393 εἰ σέ γ' ἐν λόγῳ πείσειν, e nella lamina di Hipponion ἐν φρασὶ πευκαλίμαισι "con acuto discernimento", Ant. 764 ἐν ὀφθαλμοῖσι ὄρων, Trach. 241 ὄρᾳς ἐν ὄμμασιν.

δεῦρ' ἄγε (ἄγε δεῦρο) cf. il verso formulare A 314, P 179, χ 233 ἀλλ' ἄγε δεῦρο, πέπον, παρ' ἔμ' ἴστασο καὶ ἴδε ἔργον). Stes fr. 240 Dav. δεῦρ' ἄγε Καλλιόπεια λίγεια.

ἦ: cf. Γ 204 ὦ γύναι, ἦ μάλα τοῦτ' ἔπος νημερτὲς ἔειπες

βαθυζῶνους: βαθίζωνος è ingrediente epico dell'epitetazione (I 594 ἀνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει, / τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι βαθυζῶνους τε γυναῖκας; γ 154 ἠῶθεν δ' οἱ μὲν νέας ἔλκομεν εἰς ἄλλα δῖαν / κτήματά τ' ἐντιθέμεσθα βαθυζῶνους τε γυναῖκας.

Aesch. Pers. 155 (lyr.) ὦ βαθυζῶνων ἀνασσα Περσίδων ὑπερτάτη

Χαρίτεσσι: in ambito arcaico e classico e non attico χαρίτεσσι è la forma preferita rispetto a χάρισι (χαρίτεσσι: 1x Omero, 3x Esiodo [sempre nella formula Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι /-ας/-ην], Pind. 9x, Bacchyl. 1x; χάρισι: 1x Omero, 1x Anacr., 3x Pind. [1x χάρισι], 1x Bacchylide [χάρισι])

9 s. ὑφάνας ὕμνον: μῆτιν (H 324, I 93, δ 379, 678, ι 422, ν 303, 386 [cf. anche Hes. fr. 195. 28 e [Scut.] 28]) ο δόλον (Z 187, ε 356, ι 422) ὑφαίνειν, ma anche Γ 212 ἀλλ' ὅτε δὴ μύθους καὶ μήδεα πᾶσιν ὑφαίνον,

vd. Pind. Pyth. 4. 141 ἀλλ' ἐμὲ χρῆ καὶ σὲ θεμισσαμένους ὀργὰς ὑφαίνειν λοιπὸν ὄλβον («ma dobbiamo io e te conciliare i nostri impulsi secondo giustizia e tessere prosperità futura»), 275 πῦν δὲ τούτων ἐξυφαίνονται χάριτες («di tutto questo si tessono per te le grazie»), Nem. 4. 44 ἐξῦφαινε, γλυκεῖα, καὶ τόδ' αὐτίκα, φόρμιγξ, / Λυδία σὺν ἀρμονίᾳ μέλος πεφιλημένον, fr. 179 Μῖ ὑφαίνω δ' Ἀμυθασινίδαισιν ποικίλον / ἀνδημα, Bacchyl. (oltre al nostro passo) 16. 24 ἄμαχος δαίμων / Δαϊανείρα πολὺδακρυν ὑφα[νε]ν / μῆτιν ἐπίφρον', 17. 51 ὑφαίνει τε ποταινίαν / μῆτιν, 19. 8 ὑφαίνει νυν ἐν / ταῖς πολυηράτοις τι καὶ / νὺν ὀλβίαις Ἀθάναις, una convenzione che trova conferma in adesp. lyr. 955. 4 Page, se è corretta la correzione di Bergk, Ἀρτεμι σὸί μέ τι φρήν ἐφίμερον / ὕμνον υ<φαινέμ>εναι θεῶθεν e cf. adesp. lyr. 1018a 3 Page (Μοῖραι) ἐζόμεναι περιώσι' ἀφυκτά τε / μήδεα παντοδαπᾶν βουλᾶν ἀδαμαντίναισιν ὑφαίνετε κερκίσιν. Herodot. 5. 105. 1 τὸν δὲ

ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς ὥστε ταῦτα συνυφαιθῆναι τὸν Μιλήσιον Ἀρισταγόρην e Aristoph. *Lys.* 630 ἀλλὰ ταῦθ' ὕφηναν ἡμῖν, ὦνδρες, ἐπὶ τυραννίδι.

Nem. 4. 44 ἐξύφαινε, γλυκεῖα, καὶ τόδ' αὐτίκα, φόρμιγξ, / Λυδία σὺν ἁρμονίᾳ μέλος πεφιλημένον, fr. 179 M. ὑφαίνω δ' Ἀμυθαιόδαισι ποικίλον / ἄνθημα, 19. 8 ὑφαίνε νυν ἐν / ταῖς πολυηράτοις τι και-/νὸν ὀλβίαις Ἀθάναις e, con la correzione di Bergk, *adesp. lyr.* 955. 4 Page Ἄρτεμι σὸ μέ τι φρὴν ἐφίμερον / ὕμνον υ<φαινέμ>εναι θεόθεν.

cf. Cynewulf (VIII-IX secolo), *Elene* 1237 *wordcraeftum* (Sievers: *wordcraeft* cod.) *waef* «ho tessuto con abilità nelle parole»

10 s. ζαθέας νάσου: cf. A 38 ὅς Χρύσην ἀμφιβέβηκας / Κίλλάν τε ζαθέην Τενέδοιό τε ἱφὶ ἀνάσσεις; *HApoll.* 523 δεῖξε δ' ἄγων ἄδυτον ζάθεον καὶ πύονα νηόν; *HMerc.* 503 ἔνθα βόες μὲν ἔπειτα ποτὶ ζάθεον λειμῶνα / ἔτραπέτην; *Hes. Theog.* 23 ἄρνας ποιμαίνονθ' Ἑλικῶνος ὑπὸ ζαθέοιο; 300 ζαθέης ὑπὸ κεύθεσι γαίης; *Simon.* 519 fr. 35b 1 Π[άρνηθος] [πὸ ζα]θεοῦ; *Pind. Ol.* 3. 22 ζαθέοις ἐπὶ κρημνοῖς Ἀλφειοῦ; *Aesch.* fr. 284. 4 R;

Pind. fr. 52b 63 M. ζαθέας τροφοῦ. A innovare è Pindaro: cf. fr. 52f 5 λίσσομαι Χαρίτεσσιν τε καὶ σὺν Ἀφροδίτῃ, / ἐν ζαθέῳ με δέξει χρόνῳ / αἰοίδιμον Πιερίδων προφάταν “nel tempo divino delle Teossenie”. *In Ion* fr. 10. 1 Sn. ἐκ ζαθέων πιθακῶν ἀφύσαντες ὀλπαις = εὐδῆς?

cf. ζαμενής, ζάκοτος, etc.

κλυτὰν πόλιν: κλυτὰν è correzione di Maas del tradito κλευνάν

B 854 οἱ ῥα Κῦτῳρον ἔχον καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο / ἀμφὶ τε Παρθένιον ποταμὸν κλυτὰ δώματ' ἔναιον): cf. Φ 295 πρὶν κατὰ Ἰλιόφι κλυτὰ τεῖχεα λαὸν ἐέλσαι, Ω 437 σοὶ δ' ἂν ἐγὼ πομπὸς καὶ κε κλυτὸν Ἄργος ἰκοίμην (che valore ha Argos qui?), δ 9 τὴν ἄρ' ὅ γ' ἔνθ' ἵπποισι καὶ ἄρμασι πέμπε νέεσθαι / Μυρμιδόνων προτὶ ἄστν περικλυτόν, π 170 ἔρχησθον προτὶ ἄστν περικλυτόν, ω 154 ἵκοντο προτὶ ἄστν περικλυτόν (in entrambi i casi la città di Itaca).

cf. *Ol.* 8. 52 καὶ Κορίνθου δειράδ' ἐποψόμενος δαιτικλυτάν, 9. 19 ὅθεν στεφάνων ἄωτοι κλυτάν / Λοκρῶν ἐπαείροντι ματέρ' ἀγλαόδενδρον, *Pyth.* 11. 32 ἵκων χρόνῳ κλυταῖς ἐν Ἀμύκλαις, *Nem.* 5. 9 ματρόπολιν τε, φίλαν ξένων ἄρουραν / τάν ποτ' εὐανδρόν τε καὶ ναυσικλυτάν / θέσσαντο (Egina), *Isthm.* 9. 1 κλεινὰ δὲ καὶ ναυσικλυτὸς Αἴγινα, fr. 52f 123 ὄνομακλύτα γ' ἔνεσσι Δωριεῖ / μ[ε]δέοισα [πό]ντω / νᾶσος (Egina), fr. 94b 46 αἶς ἐν αἰόνεσσιν Ὀγχη[στοῦ κλυ]τᾶς, fr. **198a 2 κλυταί / Ὀθήβαι, cf. *Ol.* 8. 52 αἰτήσων πόλιν εὐανορίασι τάνδε κλυταῖς / δαιδάλλειν (di Camarina); *Bacchyl.* 11. 80 ἴν' ἀντίθεοι / ναῖον κλυτὸν ἱππόβοτον / Ἄργος ἥρωες περικλειτοὶ λιπόντ[ες], *Soph. Ant.* 1117 κλυτὰν ὅς ἀμφέπει / Ἰταλίαν, *Eur.* *IA* 263 κλυτὰν / Ὀρονιάδ' ἐκλιπὼν πόλιν.

κλύω “ascolto” > κλυτόν “cosa udita”. *aind. śrutá- RV* 2. 20. 6 «questo dio famoso (śrutá-) sotto il nome Indra», *lat. Naev. fr.* 30 M. *includus arquiteiens* / ... *Pythius Apollo*, *airl. Thes.* II 353. 7 *cloth gangel* «gloria pura e brillante», II 331. 4 *Coemgen doth*; con diverso vocalismo ags. *hlúd* “di alta voce, sonoro” *Beowulf* 88 s. *dream gehyrde / hlūdne in healle* “(udi)va dalla corte le musiche alte e la festa”, *anord. hljodh* “ascolto; cosa udita”. Interessanti i *dvandva* tocani A *ñom-klyu, ñom-kälywe* “fama”, letteralmente “nome-κλέφος”

ξένος: già in Omero (6x ξειν-); in *Eur.* 20x ξειν-, quasi sempre in anap. olyr. (tranne *El.* 247), *Soph.* 15x ξειν- (11x in trimetro), *Aesch.* 2x (anap. fr. 273a 1 e lyr. *Sept.* 942). *Pind.* 70x di cui 25x ξειν-, *Bacchyl.* 14 di cui 8 ξειν-. *Pind. Ol.* 1. 103 πέποιθα δὲ ξένον / μή τιν' ἀμφοτέρα καλῶν τε ἱδριν ἥμα καὶ δύναμιν κυριώτερον (dove lo ξένος è qui il committente), cf. *Bacchyl.* 13. 223 ὕμνων τινὰ τάνδε ... / φαίνω, ξεινίαν τε [φιλά]γλαον γεραίρω, / τὰν ἐμοὶ Λάμπων

χρυσάμπυκος Οὐρανίας: formulare nell'*Iliade* 4x χρυσάμπυκας ἵππους (cavalli di divinità). Ma già nell'*Inno omerico VI (a Venere)* troviamo il passaggio dell'epiteto a divinità: le Horai (vv. 5 e 12), e in Esiodo, *Theog.* 916 ἐξ ἧς οἱ Μοῦσαι χρυσάμπυκες ἐξεγένοντο. In tragedia, se si esclude il composto preposizionale in *Soph.* fr. 402 (στεφάνοισι κῶτα καταμπυκοῖς), Euripide ha 4x μόναμπυξ per indicare il cavallo (singolo; negli ultimi tre passi senza il relativo sostantivo) (*Alc.* 428, *Suppl.* 586, 680, *Hel.* 1567). Pindaro 12x, *Bacchyl.* 4x, soprattutto con la variazione nel primo membro. *Pind. Ol.* 5. 7 ἵπποις ἡμίονοις τε μοναμπυκία τε, *Ol.* 7. 64 abbiamo χρυσάμπυκα μὲν Λάχεσιν, 13. 65 χρυσάμπυκα κούρα ... / Παλλάς, *Pyth.* 3. 89 e *Isthm.* 2. 1 χρυσάμπυκων / ... Μοισᾶν, fr. 30. 6 χρυσάμπυκας ... Ὠρας, con variazione del primo membro, *Nem.* 7. 15 Μναμοσύνας ... λιπαράμπυκος, fr. 52b 99 λιπαρ[άμπυ]κε[s] ἰστάμεναι χορόν / ταχύποδα π[αρ]θῆνοι (non di divinità), fr. 29. 3 κυανάμπυκα Θίβαν, fr. 52c 15 θεᾶς θ' ἐλικάμπυκος, fr. 70a 13 εὐάμπυκες / ... Μοῖσαι, fr. 75. 19 Σεμέλαν ἐλικάμπυκα; non molto diversamente in Bacchilide, ma con un ulteriore composto, oltre al nostro luogo, 17. 9 ἡμεράμπυκος θεᾶς / Κύπριδος, 25. 15 κ[υαν]άμπυκα νύκτα, 29. 3 [... ἄν]αξίχοροι / [κοῦραι Δ]ιὸς ἀργικε[ραῖνου] / [... ..]οι χρυσάμ[πυ]κες / [... Ἑλ]ικῶνα λιπ[ο]ῦσαι] (ancora le Muse). *Xenocl.* 33 F 2 K.-Sn. ὦ σκληρὲ δαῖμον, ὦ τύχαι χρυσάμπυκες e il parodico Aristoph. *Ach.* 671 οἱ δὲ Θασίαν ἀνακυκῶσι λιπαράμπυκα.

κλεινός: E' un derivato tematico secondario in -ν-ο- del tema κλ-εF-εσ-. ἄγ-νός τερπ-νός. φαεινός/φαεινός, αἰπεινός, ἀλγεινός, σκοτεινός. ion.-att. κλεινός ed ed. κλευνός (con un isolato κλενιά in *Alcm.* fr. 1. 44 Dav. ἐμὲ δ' οὐτ' ἐπαινήν / οὔτε μωμήσθαι νιν ἂ κλενὰ χοραγὸς / οὐδ' ἀμῶς ἔη. (φαεινός δανός ἀργεινός σελήνη γαλήνη e cf. στυλινός λύχνος ἀργινός).

alterna, secondo criteri metrici, con κλεινός (κλευν- in *Alcm.* fr. 10b 12 [1 κλειν- forse in fr. 13d 8]; *Stes.* S118. 6 Dav. [1x κλειν- fr. S7. 2]; *Pind.* 3x κλευν-, 14x κλειν-; *Simonid. epigr.* 7. 514. 3; *Bacchyl.* 2x κλευν- (se si accetta la correzione κλυτὰν per κλευνάν in 5. 12), 5x κλειν-; *carm. conv.* 887. 1 Page, *lyr. adesp.* 919. 1. 9 Page, S453. 4 Page). Rarissimo nella prosa, almeno quella dassica: Herodot. 2. 135, *Plat. Soph.* 243a 3, *Legg.* 721c 1. Un uso terminologico è testimoniato da Ephor. *FGrHist* 70 F 149 (21) per Creta: ἔχουσι δὲ τιμὰς οἱ παρασταθέντες (οὕτω γὰρ καλοῦσι τοὺς ἀρπαγέντας)· ἐν τε γὰρ τοῖς χοροῖς καὶ τοῖς δρόμοις ἔχουσι τὰς

έντιμοτάτας χώρας, τῇ τε στολῇ κοσμεῖσθαι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἐφίεται τῇ δοθείσῃ παρὰ τῶν ἐραστῶν. καὶ οὐ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ τέλειοι γενόμενοι διάσημον ἐσθῆτα φέρουσιν, ἀφ' ἧς γνωσθήσεται ἕκαστος κλεινὸς γενόμενος· τὸν μὲν γὰρ ἐρώμενον καλοῦσι κλεινόν, τὸν δ' ἐραστὴν φιλήτορα. ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοὺς ἔρωτας νόμιμα.

cf. *Ibyc.* S151 *Dav.* ὥς κατ' αἰοιδὰν ἐμὸν κλέος e *Aristoph. Pax* 737 εἰ δ' οὖν εἰκός τινα τιμῆσαι, θύγατερ Διός, ὅστις ἄριστος / κωμωδοδιδάσκαλος ἀνθρώπων καὶ κλεινότατος γεγένηται. Più indiretto è in *Pind.*

Pyth. 3. 114 ἃ δ' ἀρετὰ κλειναῖς αἰοδαῖς / χρονία τελέθει

ἐθέλει: ἐθέλω è la forma originaria, θέλω è aferetica. βούλομαι è probabile sia un antico *βολ-σ-ο-μαι

γάρυν: air. *gair* "grido", aat. *chara* "lamento". Propriamente significa "voce", cf. *Il.* 4. 436 s. ὥς Τρώων ἀλαλητὸς ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν ὀρώρει· / οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὁμός θρόος οὐδ' ἴα γῆρυς, / ἀλλὰ γλῶσσα μέμικτο, πολίκλητοι δ' ἔσαν ἄνδρες;

cf. *HApoll.* 518 s. οἷσί τε Μοῦσα / ἐν στήθεσσιν ἔθηκε θεὰ μελίγηρυν αἰοιδήν, dove però il significato predso può essere ancora «il canto dal bel suono», *HMerc.* 425 s. τάχα δὲ λιγέως κιθαρίζων / γηρύετ' ἀμβολάδην, e *Hes. Th.* 27 s. ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα, / ἴδμεν δ' εὖτ' ἐθέλωμεν ἀληθέα γηρύσασθαι

(ad es. *Hes. Th.* cit., *Opp.* 259 s. αὐτίκα παρ Διὶ πατρὶ καθεζομένη Κρονίῳ / γηρίετ' ἀνθρώπων ἀδίκων νόον (scil. Δίκη)), (vd. *Pind. Ol.* 2. 87 κόρακες ὥς ἄκραντα γαρύετων / Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον, *Aesch.* (?) *Prom.* 78 ὁμοῖα μορφῇ γλῶσσά σου γηρύεται (Efesto parlando a Kratos)